

hogya a hercegi uradalmak zárgondnokságát vállalja el. Bubits ezt az állást csak oly feltétel alatt fogadta el, hogy fáradozásaiért semmi fizetés, semmi díj ne járjon, mert ki akarta bonyolítani ezen főúri család pénzügyi bajait, mint független jó barát, s nem mint fizetett szolga. Sikerült is neki felhasználni a kedvező pillanatot, konvertálni az öröklött nagy hercegi adósságot s ekkép kifizetni az újabb terheket oly módon, hogy a várományosok is belegeyeztek; így bizonyította be helyes tapintatát és finaszialis ügyességét.

Midőn ő Felsége Bubits Zsigmondot ily előzmények után a kassai püspökségre emelte, az egész nemzet örömmel fogadta ezt a kinevezést, mert ha van valaki, a ki képes azon úrt betölteni a főpapság világi hatáskörében, melyet Ipolyi Arnoldnak váratlan halála a nemzet mély fájdalomra okozott, akkor bizonyosan Bubits Zsigmond az, a ki a tudomány, művészet és nevelés terén igyekvni fog elhunyt barátját lehetőleg pótolni s hazafiassá működése által a nemzetnek a nagy veszteség fölötti fájdalmát enyhíteni.

A fentebbi jellemző és ismertető sorokat, melyeket irodalmunk egy jeles veterán bajnokának tollából nyertünk, kiegészítjük a következő életrajzi adatokkal.

Bubits Zsigmond 1821-ben márczius 16-án született Ozorán, Tolnamegyében, magyar nemesi családból. Atyja herceg Eszterházy Miklós uradalmi főtisztje volt, anyja Thanoffer Anna, szintén magyar nemesi családból származott s öt gyermeke közül legbensőbb anyai szeretettel csüngött a kis Zsigán, ki ép oly kiváló tehetségű, mint a mily feltűnően szép szőke gyermek volt. Iskoláit Óvároton és Sopronban végezte, kitűnő sikerrel, honnan a győri szemináriumba lépett s itt kezdé a theologiai tanulmányokat, melyet aztán Bécsben a Pazmaneumban fejezett be, hová minden egyházmegyéből a legkiválóbb tanulókat szokás kiválogatni. Együtt tanult számos, később püspökké lett társával és szoros baráti viszonyba lépett a vele oly rokonsághoz Ipolyi Arnolddal, továbbá Bende Imrével, Lónárdt Ferenczessel s a most elhunyt Kovács Zsigmondal, stb. 1845-ben szentelték föl álmodó pappá, a mikor Stankovics győri püspök Magyar-Óvárra küldte segédlelkésznek. De a következő évben már ismét Bécsbe ment az egyházi felsőbb tanulmányok hallgatására az Augustineumba, hol három évet töltve, letette a hittudományi szigorlatokat s azonnal a győri szemináriumban segéd-tanár s tanulmányi igazgatóvá nevezte-tett ki.

E pontig élete pályája nagyon basonlít, majdnem egybevág Kovács Zsigmond veszprémi püspökével, kinek elhunytá csaknem egy időre esik a Bubits kinevezetésével. Ám itt a konformis pálya különbözní kezd. Bubits nem foglalhatta el a győri tanári székét, mert ott az 1848-ban közbefutott események miatt az előadók szüneteltek. 1848 november havában herceg Eszterházy Pál, a felség személye körüli akkori magyar miniszter nevelőül hívta Bubitsot unokája, Pál, a mostani soproni főispán mellé, mire ő Kis-Martonba költözött s ő nevelte föl a két kisebb herceget is, Alajost és Miklóst, kiknek egyike udvari gárdista, a másik pedig a londoni nagykövetségnél van alkalmazva. Bubits Zsigmond nagy mértékben bírta a hercegi család bizalmát s ő rendezte az öreg Pál herceg hátrahagyott levelezéseit is, melyek, ha majd megjelennek, sok becses adalékot fognak szolgáltatni kivált a 48-iki események történetéhez. Az öreg Pál herceg, a volt miniszter különösen szerette Bubitsot, s 1850-ben unokájához irt leveleiben ezt írta: «mindenekben pedig nagy érdemű nevelő példáját kövesd, ő fogja neked a leghevesebb életutat kijelölni.» — Bubits feledhe-

telen szép napokat töltött a hercegi családnál; még látta az Eszterházyak régi fényét Fraknón, Eszterházyán, Bécsben, érintkezett udvarukban korának legnevezetesebb embereivel s növendékeivel beutazta Német-, Francia- és Olaszországot: kifejezték szép tehetségei, izlése finomult, művészijajlamai alakot nyertek. Maga is több szép képet festett, többnyire magyar tárgyút, melyeket külföldi, főleg angolországi notabilitásoknak ajándékozott el. György hannoverai király, IX. Pius pápa, Simor primás s korunk több kitünőségei is bírtak és bírnak tőle festményeket. Bubits a festészettel ma is foglalkozik, már több mint 50 festménye van, leginkább virágokat fest, különös előszeretettel levén a természetet és kedves alkotásai iránt.

Hogy a képző- és szepmüvészeti tárgyaknak mily buzgó és szakértő gyűjtője, az fönnebb már elmondott. Bécsi, budapesti, kis-martoni lakásai valóságos múzeumok. Az Eszterházy-féle híres könyvtár megmentése is főként az ő érdeme. E könyvtár a bécsi u. n. Rothes-hausban volt elhelyezve, mely a hercegi javak zár alá vételekor eladatott. Bubits kérésére a becses könyvtárt 300 ládában Kismartonba szállították, hol Bubits rendezte össze, ritka szakértelemmel tevén ekként hozzáférhetővé a tudományos búvárlat számára e valóságos kincset.

Bubits Zsigmond 1867-ben szentszéki ülnök, 1871-ben monstri apát, 1879-ben rátóti prépost lett s innen nevezték ki a nagyváradi káptalan litterarium stallumjává. Mint a nagyváradi papnövelde rektora sok jótéteményben részesíté az intézetet s hogy a szemináriumból oly sok derék, hazafiassá szellemű román pap került ki, az főrészen a Bubits érdeme.

1881-ben országgyűlési képviselővé választották s a szabadelvű törekvéseknek mindig hiva volt a parlamentben a nélkül, hogy papi állással összeütközésbe jött volna. Állandóan a szabadelvű pártához tartó ott, s a középiskolai törvény alkotásakor nagy szerepe volt abban, hogy a klerikális elemek és a kormány között e fontos kérdésben a kívánt egyezmény létrejött.

Bubits mult év augusztus havában a novii címzetes püspöki méltósággal ruházott föl, legközelebb pedig ő Felsége kassai püspökké nevezte ki. Tudományos nagy műveltsége, hazafiassá lelkelete, emberbaráti érzelmei, jótékonyasága s a szép és nemes célok iránt annyiszor bebizonnyult lelkesedése és áldozatkészsége kiváló mértékben teszik érdemessé a jeles férfit arra a magas állásra, melyre legújában a fejedelmi elismerés juttatta.

VÉGRENDELET.

Furcsa érzés, — alig éltem,
Harminez éves sem vagyok;
Látkető kedv, tűz a vérben,
Friss az arcz, a szem ragyog:
Mégis olykor úgy megrezzen
Egy-egy méla hír szivemben,
Hogy maholnap meghalok.

Könnyen ér az ember véget,
Azt se tudja, hol a mikor:
A színházba odaéghet,
Vagy zsvánvt rejt a bokor;
Hajó súlyed, ház beomlik,
Vagy a józan ész megbomlik, —
S új lakót nyer a pokol!

Hát van ok, ha útrakészen
Összeform holmimat,
Hogy utolsó rendelésem
Emléktül kinek mit ad.
Deszka-házam ha fölépül,
Ne maradjon vigasz nélkül,
A ki majdan megsirat.

Megsiratva! . . . Lám, e szóra
Czéda kedvem cserbehegy.
Oh ne üss még, gyászos óra,
Vitédjék és szív, ez agy! . . .
Meg ne törjön sok kudarcod,
Mindig újra kezd a harcot;
Bár sebekkel, — csak maradj!

A veszélytől soha vissza-
Tántorodnod nem szabad,
Bárha véred sár, por iszsa,
S nyögés kegyetlen gond alatt;
Csalódások meg nem álnak,
Míg szivednek célt jelölnek
Feleséged, kis fiad.

Édes asszony, drága gyermek,
A tiétek életem!
Fénye, hire nincs nevemnek,
Gyarlóságom védtelen . . .
Oh de a ti szívetekben
E fákó név az egyetlen,
Mely virágot s dalt terem.

Ellenségem megbotolhat
Tévedésem halmazán;
S bár — ha pályám ködbe olvad, —
Meg sem emleget hazám:
Mit reméltem, hogyan éltem,
Mi volt bennem fölt vagy érdem, —
Ti tudjátok igazán!

Kincset, rangot nem kerestem,
Fáklyám eszmény s eszme volt;
De nem bírtam el kerestem,
S gyöngé vállam meghajolt.
Sok volt, a ki eltaszított,
Ki ellenem tüzet szított,
Csak egy a ki átkarolt.

Ezt az egyet, jó anyádat,
Kis fiam, ha kérdezed:
Mi való-ág és mi látszat?
Megtanít majd tégedet,
Hogy a férfi, ki apád volt,
Tiszta szívvél küzdött, lángolt,
Álmodott, hitt, szeretett.

RUDNYÁNSZKY GYULA.

EGYKOR SZERELMET. . .

Egykor szerelmet zengtek a dalok,
Rólad neveztem el egy csillagot,
És álmodozva a kert alkonyán,
A virágok közt neved sutogtam.
Liljomok, rózsák jól ismeretek,
Üdvözlétül csengték-bongták neved,
A pajkos szellő, énekes madár,
A lomb között mind ezt dalolta már.
S a csalogány is rengeteg ólén
Nevedből fölt-font álmodtál fölem,
Maga a néma erdő mély szíve,
Lánykám, a te neveddel volt tele.

Oh szép aranykor! — Búsán szól dalom,
Nem üdvöt zeng, a multat siratom,
S mely fönnen, büszkén hirdet neved,
Letűnt a csillag, többé nem vezet.
Bolyongva némán, árván, betegem,
A hervadt rózsát nincs mért kérdenem,
A liljomot se! és ha kérdeném,
Fejét sápadtan hajlja le szegény.
Puszt a kert, erdőm, mezőm kiholt,
Melynek szerelmünk édes titka volt,
Már szivem sincs, melyben te fönnmaradj,
Oh, mert magad is végkép veszte vagy!

LÉVAY SÁNDOR.

ELFELEJTVE.

Itten szeretnék én maradni
Ez ismerős fák árnyiban,
Az emberektől elfelejtve,
Elrejtve itt magánosan.

A szűz természet tanításit
Gyermekkedélylyel hallani,
Nem kérve hírt — a madarakkal
Csak úgy titokban dallani.

Mentnek lenni bántó kezektől,
Ártatlan hímpor a szíven.
Csalárd szívek leheltetésből
Nem jutna hozzá semmi sem.

Mint lány mohák, hogy beborítják
A síri bús keresztekot:
A lemondás halvány virágai
Befolyának lassan szívetem.

És megbékülve a világgal,
A világon mindenkivel:
Panasz, vád nélkül — így szeretnék
Levélhullásba tűnni el . . .

PETRI MÓR.

A NYÍRI PAJKOSOK.

Történeti elbeszélés.

Irta SZOMAHÁZY ISTVÁN.

I.

Az első «Geld für Alles» Debreczenben.

1855. esztendőben, szent kárácson ünnepe előtt két nappal, hideg téli éjszaka borult Debreczen városára, Popogós friss hó borította be az utcákat, s Deczember bácsi még folyton nagy pelyheket rázott le a szakálláról. Éles, metsző hideg volt; a miért is a jámbor debreczeniek ugyancsak behuzódtak meleg szobáikba, s az utcákon még pénzért sem lehetett volna egy járókelő embert megfogni.

A mikor a hóesés egy kis időre megszünt: tisztán, fényesen ragyogtak a csillagok, s az éles holdfényben nagy árnyékot vetettek a kergesedő hórétegre a Czegléd-utca és a Burgundia alacsony házai. A mely csendben nem hallatszott más, mint az egymásnak felelgető kutyák ugatása, melyek egyik utcából a másikba kedélyesen át-átdiskuráltak. Csak a templom ablakai voltak kivilágítva, hol a nagytiszteletű ur és a kollégiumi énekkar dalogtatták a szoltári énekeket. Ebben a nagy csendben egyszer csak egy-egy gyanus füttyhang hallatszott, mintha egymást kereső emberek adnának jeleket egymásnak. S arra innen is, onnan is, közlekből és utcákból egy-egy tógás alak tűnik előtérbe, a mely tóga abban az időben a kollégium ifjainak uniformitását képezte.

Mikor mind együtt voltak, vagy kilencz-tíz tógás deák állhatott a Szent-Miklós-utca szögletén. Nem szólalt, csak az ujjakkal integettek, mintha egymást csendre figyelmeztetnék.

— Mind itt vagytok-e? — kérde egy magas, sugár alakú togátus, s valami titkos mosolygás vonult át arczonásain, a mire valamennyi körülálló csendesen elnevette magát.

— Pszt! az Istenért! még meghallja valaki! — szól ismét az előbbi. — Még idehozza Belzebub Kósa urat! — akkor aztán upre a mulat-ságban Kósa uramat!

Régi közmondás, hogy nem jó az ördögöt a falra festeni. Alig hogy ama bizonyos Kósa uram fölemlítődött, az áteleni közlekből olyan-forma togás hallatszék, mint a milyet a sánta ember szokott a mankójával előidézni.

— Hopp Sári! Már itt is van! — kiáltott fel a deáksereg. — Retírlj magyar! S avval már a nyakuk közé is kapták a lábaikat s kód előttem, kód utánam, úgy eltűntek a szomszédos utcanyílásokba, hogy a nyomukat sem lehetett volna megtalálni.

A mankók lármája pedig mindig közelebb

hallatszott néhány perc múlva egy kicsiny, sánta honfíu jelent meg a Szent-Miklós-utca szögletén. Ez volt Kósa uram! A debreczeni kollegium ez időszertint pedellusa.

Unikum a maga nemében! Egy sánta pedellus! A kinek a futás a legelső officiuma. A ki csak azért huzza a salláriumát, hogy a koreszmázó, falakon átmászkaló, tivornyaló deáksereg feljeltsé az iskolai törvénytöréseket. A karcerek öre, az összes coricaeusok (följelentők) principálisa, pénzbüntetések beszedője. Ez legyen sánta! Ez kergesse a deákokat, mikor menekülni akarnak!

Hát bizony mindezeket csak az ütközhetik meg, a ki Kósa Benjamin uramat nem ismeri!

A pedellus egy hatvan év körül járó, ősz szakállu, kis termetű férfi, a ki a hivatala nélkül már el sem lehetne. Ez az eleme, mint a víz a halnak. Negyven esztendeje pedellus. Valódi kedvteléssel üzi a mesterségét. Mikor a deák már azt hiszi, hogy megszabadult tőle, akkor kerül eléje valami közlekből s a szemei közé vigyogrog, mindenkit hátulról megismer, s a bagoly-szemeivel jobban lát a sötétben, mint a világosban. Mikor egyszer valami deák a szeme előtt mászott be a kollegium falán, Kósa uram nem restelt utána mázni, hogy megismerje. A deák megharagudott, a sötétségben letaszította a falról s ekkor esett oly szerencsétlenül, hogy megsántult. Azóta még százszor buzgóbb a hivatalában. Mankójával jobban tud szaladni, mint más ép lábú ember. Nem sajnál valamennyi koreszmába bekopogtatni; egy-egy ablak alatt órákig elleskelődni; kerítések mögött meghuzódni; télen árkokba elbujni; részeg deákok által megveretni; becsipett mesteremberektől összecsofoltatni; megázni az esőben; dideregni a hóban: csak eredmény legyen. S ha valakit megcsip a csintevésben: azt nem leozkéteti, nem pironagatja; olyan hozzá, mint a falat kenyér. Ha borral kínálják, azt megiszsa s felköszönti a deák urakat. Egész éjjeleken át elmulat velük s nevezi őket «kedves gyerekeinek» «egyetlen örömei»-nek; de azért másnap reggel mégis följelenti valamennyit.

No hát ez elől szaladtak el az összegyülekezett deákok. Elszaladtak pedig oly alaposan, hogy Kósa uram is elveszté őket szem elől. Mikor a pedellus a Szent-Miklós-utca szögletére ért: akkor már a deákok lépéseinek nesze is elhangzott.

Az utcazán nem volt más, csak a bakter, a ki hosszú koponyegében, dár-dára szegezett lím pá-sával épen a másik utcából bukkant ki. Az öreg toronyban hatalmas ütessel vert az óra tizenket-tőt, a mire az borizó, rekedt hangon kezdett hozzá az énekléshez: «Tizenkettőt vert az óra — Terjetez már nyugovóra — Tízre, vizre vigyázatok — Károtoakat ne valljátok!» — s aztán rögtön Kósa uramat szólítá meg.

— Kend az Benjámin?

— Nem, az öregapám! — nem látott kend deákokat, János?

— Hát hogyne láttam volna deákokat!

— Hol?

— Tegnap délben a «kollegium» kapujában.

— Ne göpöldjék kend! — most szaladtak el.

— Ma még egy cseppet sem láttam.

Az utolsó szóra már tovacizegett mankójával a pedellus, otthagya a baktert az utca szögletén. Az sem állt ott sokáig, hanem másfelé igyekezett az éjjelt elküldeni. A mint a két éjjeli bagoly eltűnt a láthatárról, a hátuk mögött levő utcákból ismét kibukkant az egész deáksereg. Ezuttal lóvá tették Kósa uramat.

— Pszt! Most aztán egy szót sem! — szól újra az előbbi orator. (Úgy látszik, ez volt a legfőbb auktoritás.) Most csak utánam, legények!

Azzal a nyakuk közé szedvén a lábaikat, halkan indultak meg az ujjonsett, süppedékes hálszöngyegben, végig a Szent-Miklós utcán, közleken és átjárókon, egész a Hatvan-utcaig, a mely már a Totzó-széllal és a kertekek érintkezett. Ott álltak meg egy szűk, közkerítésű udvar előtt, a melynek hátulso része már beolvadt azokba a kertegekbe, melyek Debreczen városát környékezik.

Abban a házban lakott Taracz Gergely uram, azon idők egyik igen sokat emlegetett személyisége. Az első uszorás Debreczenben! Az első Geld für Alles! Szegény deákok megnyomorítója tehetetlen polgárok vérszopója, jámbor szülők örökös félelme. Kölesönöz mindenre, a mi megfogható. Tehetősebbeknek ad aranyra, ezüstre, ügyefogyott családapáknak a vánkosaikra, szegény deákoknak a togájukra. S a ki egyszer a kezébe kerül, az bizony megérzi a szorítását. Jobban megérzi, mint ha a boa constrictor ölelte volna át iszonyu testével.

De a főbotrány ebben a dologban az, hogy Taracz Gergely uram sógora senki sem volt más, mind a debreczeni kollegium ez idő szerinti rektor professzora, nagytiszteletű Pomarius Bálint uram, híres physikus és alchymista, ki a «prima materia» keresésével foglalkozik s azt már majdnem feltalálta. Rendkívül tudós és szigorú férfi, a ki a kollegiumi rendszabásokat sértetlenül kívánja megkötetni a legutolsó pontozatig. Már most a mit ő eltűnt, azt Taracz Gergely uram megtenni segít; értvén az eltűnt dolog alatt a koreszmázást és tivornyázást, a segítség alatt pedig az ehhez szükséges pénzek kikölcsönzését. Mindezekért nagytiszteletű Pomarius Bálint uram rendkívül módon haragszik Taracz Gergelyre s ugy feleségének (az uszorás testvér-hugának) mind hajadon leányának szigoruan tiltva van Gergely urral szóba állani.

De mindez még nem jelenti azt, mint hogyha tudós és nagytiszteletű Pomarius uram a sógorán ejtett gyalázatokkal szivesen venné; sőt ellenkezőleg, minden csintevést, mit a kalandvágyó deáksereg Taracz uramon elkövet, szigorúan kívánja megbüntettetni, s az uszorást, a hol csak lehet, meleg öltalmába fogadja. Denique mégis csak familiabeli emberről van szó, a kinek minden gyalázata a familia többi tagjaira is árnyékot vethetne.

A deáksereg tehát Taracz Gergely háza előtt állt meg s a csekély kőfalat látszott nézegetni, mely a széles udvart körülveve.

— Eh! nincs idő a gondolkodásra! — szól ismét a vezető. — Ostromoljuk meg ezt a hitvány kerítést! S azzal egy pillanat alatt a fal tetején volt, míg a másikban már el is tűnt az udvar belsejében.

A többi deák mind utána iramodott. Oly fűrgén, ügyesen ugráltak, mintha egész életükben csak azt próbálták volna. Alig állottak azonban a szilárd alapon, az utca végéről már ismét idehangzott az a bizonyos félelmetes mankópogás,

VIKTÓRIA ANGOL KIRÁLYNŐ JUBILEUMA ALKALMÁBÓL TARTOTT ISTENI TISZTELET A WESTMINSTERI APÁTSÁGI TEMPLOMBAN JUNIUS 21-ÉN.

a melytől az imént a Szent-Miklós-utca szögletéről oly vitézül megfutottak.

— Le a fejekkel! hangzott a vezényző. S a tiz deák egy akarattal huzódott be a kőfal árnyékába.

Kósa uram nyomon volt.

Szimatolva, furfangos arczczal közeledett a Hatvan-utca belsejébe, egész a Taraczk-házig, ott figyelemmel látszott a kerítést megvizsgálni. Több helyütt le volt verve a vakolat, azt gondosan felszedte. Azután hallgatóni kezdett, mely csend volt a városban. Csak nagy messzünnen

lehetett hallani a bakter álmos kiáltozásait, megszakítva egy-egy hosszú mély ásítással. A toronyban trombitált az éji őr s aztán ismét bevonult tanyájába, újra mély hallgatás lőn mindenfelé.

Kósa uram még mindig ott állott a Taraczk-ház kapuja előtt. Ugy látszott, mintha kételkedett volna valamiben, a felhők szétoszlottak az alatt s a hold teljes fényében ragyogott az égboltozat.

Es annak a világnál egy fényes tárgy látszott a megfagyott hórétegen. Egy kis aczél-lánczon függő zsebkéscske, az aztán minden kétséget

eloszlatott, a pedellus furfangosan elmosolyodott. Hangos léptekkel távozott el vagy száz lépésnyire. De a mikor a Hatvan-utca másik szögletére ért: ott hirtelen négy lábra bukott, a mankóját a szájába fogta s nesztelenül vonszolta vissza magát a Taraczk-ház átellenében levő fal árnyékába. Ott aztán megállt és figyelni kezdett.

A tiz deák hangosan lélezett föl, mikor a kopogó lépések elhangzottak. Figyelve, esendben várakoztak, míg minden zaj elhallgat s csak aztán mertek felállni a kőfalra, hogy kileskelődjenek. Egy lélek sem látszott az utcában.

— No csakogy ezt a sántát elvitte az ördög! szólt az első, a kire a többi mind figyelni látszott. — Most már aztán csülszökre legények!

Arra mindegyik egy aláretot huzott ki a tógája zsebéből s azt az arczára erősítette, most már igazán olyanok voltak, mint az ördögök.

A széles udvar hátulsó részén egy gyenge fény vetődött ki a szabadba: ott még ébren volt valaki. Az alá gyülekeztek valamennyien, halkan, lábujjhegyen s mikor odaértek, háromszoros koppanással ütöttek egyet-egyet az ablakra.

Az ütésre valami mozgolódás támadt a szobá-

ban, valami árny közeledett az ablakhoz, s egy álmos, lusta hang dünynyögé:

— Ki az?

Arra a legkisebb deák felett valami utánszótt kappanhangon:

— Ééén! Mellebriger! Nyissa hamar!

(Ez a Mellebriger volt Taraczk Gergely első ügynöke és megbízottja).

A bentlevő nem látszott kételkedni, mert rögtön egy kulcsomó hallatszott s néhány percz múlva a nagy, záros ajtó esikorogva kifordult.

Taraczk uram jelent meg a küszöbön. Czifra,

bő otthonka volt rajta, széles övvel átszorítva, kis kézi lámpával világított ki az udvarra.

Csakogy semmit sem láthatott.

Mert abban a perczben, mikor az ajtó zárai kinyílottak, tiz hatalmas kar ragadta meg az uzsorást s teperte le a földre, míg a tizenegyedik egy kiesiny kendővel a száját igyekezett betömni. Mire Taraczk Gergely magához tért, már teljesen védtelen állapotban feküdt a földön, a nélkül, hogy csak kiabálással is tudott volna a helyzetén segíteni. A deákok mosolyogva és gyönyörködve nézték egy ideig az áldozatukat. Azután

melyre nézve a közönségből nagyon kevesen bírnak helyes fogalommal.

Vegyük a magyar államvasutakat. Az az évenként megjelent vasúti kötetek, gyönyörű borítékúak, mely oly gyakori tanácsadója az utazó világnak, kimerítő tájékoztatást nyújt a vasutak menetrendjéről, de korántsem meríti ki a közlekedhető vonatok teljes számát. Különbséget kell tennünk ugyanis a bevezetett és be nem vezetett vonatok közt. A bevezetett vonatok számát csak a közönség és a forgalom igényei határozzák meg, de ha azokat a vonatok is idevesztjük, melyek bár bevezetve nincsenek, de menetrendjük azért szükség esetére teljesen kidolgozva készen áll, úgy találjuk, hogy a napnak minden részében majdnem szakadatlanul egymásután közlekednek a vonatok. Tegyük fel, hogy valamely szállítmány az üzletfelnek a vasutakkal kötött szerződése értelmében meghatározott időpontban kell, hogy valamely helyre megérkezzen; ez esetben a vasútgazgatóság nem tartja magát a bevezetett vonatok menetrendjéhez, hanem bevezeti azt a vonatot, mely a kívánt időponttal legjobban összevág. Ez esetben a rendkívüli vonat indulási idejét az összes állomásokkal hivatalosan körözik.

A mellett, hogy minden vonatra, akár be van vezetve, akár nincs, teljesen kidolgozott menetrendje van, szükséges tudni azt is, hogy minden egyes vonat folyó számmal van megjelölve, még pedig úgy, hogy a Budapestre felé induló vonatok páratlan, a beérkezők pedig páros számúak. Már most Budapestől Bruckig például 1-től 100-ig, Budapesttől Ruttikára 100-tól 200-ig, Miskolcra—Kassára 200-tól 300-ig, Aradra 300-tól 400-ig, Szabadkára 500-tól 600-ig s így tovább vannak számozva a vonatok. E számozás lehetővé teszi a vonatknál, hogy csupán a szám megnevezésével azonnal tudható legyen, mikor és merre közlekedő vonatról van szó.

Hogy a bonyolult közlekedés minden tekintetben a legszabatosabban összevágó és pontos legyen, arra nézve nagy fontossággal bír az idő pontos kimérhetése is. E célból az állomások összes óráinak minden nap délután 12 óra előtt öt perccel adja meg Budapest az időt, melyet a központi időjelzőtől kap. Az állomások ehhez az időhöz igazítják óráikat s mindenik visszaadja a kapott jelt Budapestnek.

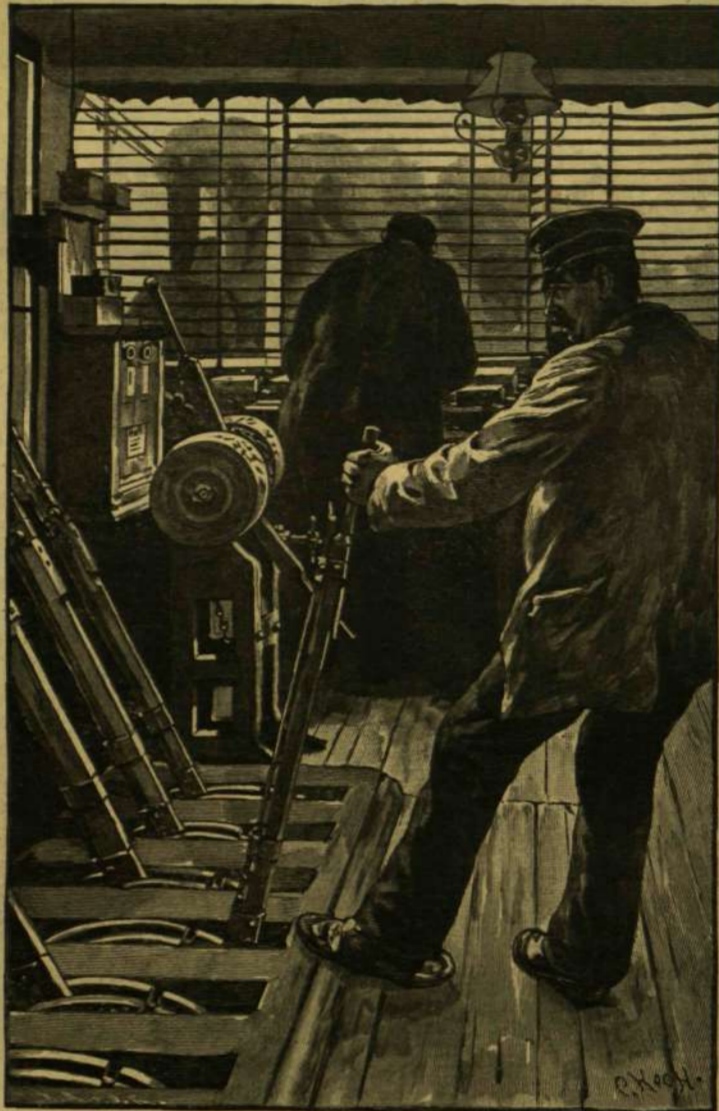
De még ez mind nem volna elégséges a kellő ellenőrzésre, ha a villamos harangok is nem tennék meg a magokét. Minden Budapestre jövő vonat indulását állomásról-állomásra a villamos csengettyű 3-szor 3 ütéssel jelzi és minden Budapest felé érkezését 3-szor 2 ütéssel. Előjöhét az eset, hogy nemcsak a harangjelzés, de a távirati összeköttetés is megromlik; ilyenkor a vonatokat az úgynevezett legkorábbi és legkésőbbi idő kiszámításával indítják, mely célra szintén minden vonatra megállapított tartózkodási és menetideje van kiszabva. Általában elv az, hogy egy vonat inkább később, mint korábban érkezzen be a kifizetői időnél.

Elképzelhető, mennyi tévedés, félreértés, feledékenység adhatja elő magát ilyen komplikált szervezet mellett, főképp nagyobb állomásoknál, épen a jelek és váltók kezelésében, milyen végtelen eredményei lehetnek ezeknek a menyire felelősségteljes emélfogva a váltóór lát-szólag oly gépies szolgálata. S ha ennek dacára oly későn látták be az annyira nehezen ellenőrizhető s oly sokféle kezében nyugvó jelzés és váltóállítási teendői összpontosításának szükségét, úgy ez csak a vasútüzemek első éveiben a forgalom mérvenek csinyléséből magyarázható ki. Így a központi váltókat is leghamarabb abban az országban találjuk, melyben a vasúti közlekedés legelőbb oltott nagyobb kiterjedést. Angliában már a 60-as években minden nagyobb állomás mechanikai készülékekkel volt berendezve a jelzésre és váltó-állításra; Németországban pedig 1867-ben állították fel a stettini pályaudvaron az első váltótornyot, s ma már minden újon épült vonalán épülnek ilyenek.

Legújabbban a jelző és váltó-tornyok működése

még jelentékenyen fokozva lön a villamoság alkalmazása által. Ez újítás jelentősége abban áll, hogy most már minden munkálati utasítást villamos uton egyenesen az állomási hivatalból lehet megadni. De egyszerűsödött a modern váltóállítási berendezése ma már oly tökéletes, hogy egy kiindulási vagy beérkezési jelzés csak is akkor lehetséges, ha a váltók a kérdéses vonaton helyesen állítva, ellenben minden más, esetleg e vonattal szembejövő vonatok jelzői megállást mutatnak. Sőt a készülék mechanizmusa addig van fejlesztve, hogy sem az állomási hivatal főnök utasítása, sem maga a szolgálattelvő toronyőr hanyagsága vagy tévedése veszélyes jelzést vagy váltó-állítást nem idézhet elő. A váltók és jelzők egymáshoz, s az egyes váltók is egymás közt olynemű függési viszonyba vannak hozva, hogy a különböző szembejövő vonatok egyidejű jelzése s a váltók hamis állítása a toronyszolgálatnál teljesen ki van zárva.

Egy «váltóközpont» technikai berendezése

A KÖZPONTI VÁLTÓ-KÉSZÜLÉK.

természetesen különféle lehet, s szinte lehetetlen azt részletezés nélkül érthető módon leírni. Megpróbáljuk mégis lehetőleg általános képét adni. A készülék egy, az állomás fölött lehetőleg szabad áttekintést nyújtó toronyszerű épületben van elhelyezve, s több emeltyűt mutat, melyek közül a rendszeren közepén álló rész a váltó-emeltyű, a többi a jelző-emeltyű. Minden emeltyű a folyó számon kívül rendeltetésével is meg van jelölve. Színetelenek alatt minden emeltyű «megállásra» van állítva, s ennek megfelelőleg a váltók és jelzők a fővágányon való menetrendre intőzvék. Csak ha az állomási hivatalból távirati utasítás jön egy meghatározott vonatra «indulásra állításra», szabad a felügyelőnek egy emeltyű átfordításával a váltót, mely azzal soronyvezetők útján összeköttetésben van, áthelyezni s csak ezután fordíthatja át a megfelelő jelző-emeltyűt is, melynek mozgása a váltó-emeltyűtől van függővé téve. Tehát soha sem történhetik az, hogy a váltó helyesen álljon s a jelző helytelenül mutasson. Azonkívül az egyes emeltyűk úgy állanak egymáshoz, hogy egymást kölcsönösen veszélyeztethető vonalok sohasem állíthatók egyidejűleg «menetre». Szabatos, és az összes vonatok menetrendjét a megfelelő váltó- és jelző-állít-

tásokkal együtt tartalmazó áttekintő táblázat könnyíti meg a szolgálattevők munkáját, kik azonfelül is távirati összeköttetés által a pályafelügyelőség szünetlen ellenőrzése alatt állanak.

Kétséget nem szenved, hogy a váltó-központ nagy mértékben fokozza a vasúti közlekedés biztonságát. A gép sohasem téved, s husz-harmincz váltó kezeléséhez könnyebben képezhető ki egyetlen megbízható egyén, mint a mily könnyű husz-harmincz külön megbízható váltóórt egyenként találni. Lehet, hogy a közel jövő még más tökéletesítéseket is tart fenn; legalább ma már készülnek oly készülékek is, melyek úgyszólván az egész pályavonal modelljét feltüntetik és minden másodpercben pontosan mutatják magoktól minden egyes rajta haladó vonal állását. Hogy Edison fázisátvitelének sikerült a vonatról történő táviratozást menet közben is megvalósítani — az a Vasárnapi Ujság-ban már szintén le volt írva annak idején.

EGYVELEG.

* 110 éves három-hölgy halt meg közelebb a konstantinápolyi serailban. Őt szultán uralkodása alatt 95 éven át élt a nő a stambuli haremben.

* A biztos elhurcolása név alatt a párizsi utcagyermekes rendes játékot csináltak Schnaebelé híres pagny esetéből. A határt krétavonallal jelzik s németek e vonalon keresztül huzzák a francia biztost ábrázoló gyermeket. A történeti eredeti gyermekjáték valószínűleg állandón megmarad.

* Mozart 6 quartettje, melyet 1785-ben Haydnak ajánlott, a sok újítás miatt kezdetben épen nem fogadtatott tetszéssel, Artaria bécsi kiadó több példányt kapott vissza Olaszországból a «hibás nyomás» miatt, mely alatt az új akkordokat értették. Grassalkovics herceg, ki különben műkedvelő volt, midőn először hallotta e quartetteket, bosszankodva kiáltott fel, hogy zenekara hibásan játszik, s meglátva a hangjegyet, hol a hibásnak tartott akkordok voltak, azt ingerülten szétszaggatta.

* A legdrágább könyv. Dr. Abel Károly berlini tudós «Einleitung in ein ägyptisch-orientalistisches indoeuropäisches Wurzel-Wörterbuch» című művet adott ki, melyet orientalisták nagyra becsülnék. A mű a legdrágább könyv, mert csak egy kötetből áll s ára 100 márká. Drágságát okozza, hogy a szövegben arab, héber mondatok s hieroglyphok is fordulnak elő. A szerző e művén hat évig dolgozott folytonosan.

* Nagy Frigyes rendszeren megküldte verseit Voltairenak bírálat végett, ki szigorú ítéletet mondott felettük s igen soknak megsemmisítését idézte elő. Egyszer azt tanácsolta a királynak, hogy csináljon rimzótárt s Nagy Frigyes közvetlenül a lowiszi csata előtt hozzáfogott a munkához s tures idejében szorgalmasan foglalkozott vele.

* Eladtak egy várost. Amiston város Alabamában 1870-ben alapították; ma 6000 lakosa van. A polgár-háború végén az ekkor még csak két kohótelepű álló helyet potom áron Noble és Tyler vállalkozók vették meg és azok gyarmatosították úgy, hogy a földet megtartották tulajdonul. A jelen éven e két úr az egész 2800 holdat tevő belterületet és 70,000 hold ásványtelepet egy tőkepenészekből álló csoportnak eladta 6 millió dollárért. A csoport két társaságot alakított, egyik a bányákkal és kohókkal, a másik a földbirtokokkal foglalkozni.

* A királyokról. Egy francia könyv jelent meg közelebb a királyokról, mely 64 ország 2542 uralkodójának életét ismerteti röviden a monarchia meg-alapításától a jelen század elejéig. A felsorolt har-madfelezer uralkodó közül 290-et letettek a trónról, 213-at megölték (közök 108-at ítélet folytán), 123-át fogságba vették s 25-öt halálra kínoztak. 24 uralkodó önként lemondott a trónról, 22 öngyilkos lett, 11 megölték s 105 a csatatéren esett el. Aránylag tehát kevés uralkodónak volt természetes vége. A munka 11 francia királyt nevez restnek, között V. Lajos, III. Henrik és XV. Lajos s csak egyet, kegyes Robertet, tudósnak. Őrült volt hivatalosan VI. Károly, négy volt igazságos s 3 szerinte kicsapongó, 3 gonoszindulatu, 4 kegyetlen. A könyv különösen a francia fejedelmekről szigorú ítéletet mond.

* Előkelő szabók. Az angol trónörökös legidősebb fiát, Albert Viktort walesi herceget és a kincstári hivatal első lordját s az alsóház alelnökét, Smith S. H.-t a londoni szabó-céh a napokban nagy ünneplések között tagjai sorába vette föl. A felavatás a cseh-beli nagy csarnokban folyt le.

KOVÁCS ZSIGMOND.

1820—1887.

Épen midőn egy új püspököt mutatunk be olvasóinknak, akkor vesszük egy másiknak a halála híret. Dr. Kovács Zsigmond, veszprémi püspök június hó 29-ikén meghalt. Halálával nemcsak a veszprémi egyházmegye veszté el főpásztorát, a magyar katolikus főpapság egyik kiváló tagját, de egyszersmind egy valódi magyar érzésű hazafi, vallási toleranciájáról is ismert valódi szabadelvű ember hunyt el benne.

Dr. Kovács Zsigmond 1820. október 22-én született Zalamegyében Bános-Szent-Györgyön, hol apja, Kovács Antal gazdatiszt vala a herceg Eszterházy-féle uradalmon. Atyja gimnáziuma Nagy-Kanizsára küldötte fiát, honnan a hatodik osztályba Varsadra vitte, hogy a horvát nyelvet is megtanulja. Középiskolai tanulmányait Pécssett fejezte be, hol a híres Szepessy-lyceumban kitünő eredménnyel végezte el a bölcsészeti tanfolyamot.

Még nem volt tizenhat éves, midőn 1836-ban a veszprémi szemináriumba felvétetett, hol az első theologiai tanévet hallgatta, de már a második évben előjáról a bécsi Pázmáneumba küldték tanulmányai folytatására a jeles készült-ségű ifjút. 1841-ben, alig 21 éves korában végezte el Kovács Zsigmond a theologiat s szubdiakonussá avatattván, tanulmányai tökélyes-bítéssel véget a Szt. Agostonról nevezett felsőbb bécsi papnevelő intézetbe küldetett s itt 1844. január 13-án szenteltetett föl a bécsi suffraganeus püspök által áldozó pappá. Ugyanez év őszén avatott föl a bécsi egyetemen hittudorá.

Ekkor a veszprémi püspök segédlelkésznek küldte Csehbe, hol azonban egy évet sem töltött s már 1845. augusztus havában az esztergomi érsek a budapesti központi papnevelő intézetbe hívta meg tanulmányi felügyelőnek. Mint ilyen öt évig helyettes hittanár a pesti egyetemen. Tanítványai közül számosan töltöttek és töltenek be magas egyházi állásokat, így dr. Schlauch Lőrincz nagyváradi, Hidas Kornel szombathelyi megyés püspök, Palásthy Pál esztergomi kanonok és címzetes püspök, Márkus Gyula pápai praelatus és központi szemináriumi kormányzó, a tudós Pollák János, volt egyetemi rektor, ki mint pécsi apátkanonok hunyt el, Mendlik Agost pécsváradi apát, az elhunyt Kubinszky Mihály címzetes püspök és mások.

1850-ben történt, hogy Ranolder János veszprémi püspöké kinevezetvén, Kovács Zsigmondot hívta meg titkárául. Egyházmegyéjébe visszatérvén, rohamosan emelkedett a hierarchia lépcsőzetén. Már 1851-ben szentszéki ülnökké, 1854-ben püspöki irodaigazgatóvá léptetett elő és püspöke bizalmából a megyei igazgatás nagyobb részét vállalta vette. Ugyanazon évben egy veszprémi megüresedett kanonoki állomásra mint «canonicus a latere» nevezetett ki. 1857-ben pápai főesperessé lett és 1858-ban nyerte a Szent-Péterről nevezett bodrog-monostori apáti címet; 1866-ban pedig fokozatos előléptetés folytán sümei főesperessé lett. A koronázási évben pedig praelatusá nevezetett ki a budapesti királyi ítélő táblánál és a fővárosba tette át lakását. Ő volt az utolsó egyházi ülnök a királyi táblánál, miután ezen állást az 1868-iki törvény megszüntette. Midőn a királyi táblánál viselt egyházi ülnöki állásától felmentetett, királyi elhatározás folytán alig néhány hét múlva, 1869. jan. 29-én, a Girk György püspök halála folytán megüresedett püspöki székre, Pécsre nevezetett ki. Ugyanaz év augusztus 25-én ment vége nagy pompával beiktatási ünnepével a pécsi püspöki széken.

Kovács Zsigmond a pécsi püspöki megyét nyolcz évig kormányozta, s ez idő alatt a pécsi püspök kegyurassága alatt álló katolikus tanító-kepző intézet és a vele kapcsolatos elemi iskola, valamint a jogi lyceum is Kovács alatt nyerte mai szervezetét. Pécs egyik legszebb épületét, a

lyceumi templomot is ő restauráltatta s belsejét freskóképekkel láttatta el. A székesegyház tervbe vett egyszerű restaurációja azonban utódjára maradt.

Dr. Kovács Zsigmond ugyanis 1877-ben a veszprémi egyházmegye püspökévé nevezetett ki. A veszprémi püspöki szék, melynek javadalmi a jöteknységéről híres Ranolder püspök halála után adóssággal valának megterhelve, néhány évig betöltetlen maradt s a püspökség jövedelmei az adósságok törlesztésére fordítottak. Mikor Kovács Zsigmond új püspöki székét elfoglálta, az uradalom részben már felszabadult a terhek alól s nagy jövedelmet hozott. Azonban az új püspök alatt, noha ő maga meglehetősen egyszerűséggel élt, a püspöki birtok a bőkezű adakozások folytán ismét zavarokba került, úgy hogy a püspöki jöszágigazgató e miatt le is mondott állásáról.

Midőn dr. Kovács Zsigmond veszprémi püspöke lett, egészsége már meg volt támadva. Minden évben meg kellett látogatnia a külföldi fürdőket s különösen Gasteinban keresett üdülést. Tavaly is ide indult, de útközben rosszul lett, vissza kellett térnie Veszpreme s azóta nem is hagyta el a püspöki rezidenciát. A veszprémiek már korábban is csak ritkán látták

KOVÁCS ZSIGMOND VESZPRÉMI PÜSPÖK.

idegbajban szenvedő püspöküket. Eleinte, mikor betegsége még nem vett rajta annyira erőt, minden héten lejtett a várban levő palotájából s a püspöki kert árnyas fái alatt sétált néhány óra hosszat. Jó ideje azonban a séták megképe elmaradtak s a püspök rosszulletének sőt már halálának híre is nem egyszer verte föl a várost.

Legutóbb idegbajához, mely miatt már önéregebb mozdulni sem tudott, tüdőlob is járult, s ez előidézte a katasztrófát, mely őszinte fájdalomt keltett minden körben, a hol az elhunyt ismer-tek. Egyházi működése legfelsőbb helyről is elismerésben részesült. Így még pécsi püspök korában tüntette ki ő felsége a valóságos belső titkos tanácsosi címmel és jelleggel, 1885-ben pedig az I. osz. vaskoronára rendelt. Mig egészsége engedte, gyakran időzött a fővárosban is s a főrendiház üléseinek szorgalmas látogatója volt. Tév-keny részt vett a püspöki tanácskozásokban is, hol alapos elméleti és gyakorlati ismereteivel tekintélyt szerzett szavának a főpapi karban. A tiszta-eszlári pör alkalmával ő adott ki elő-ször főpapi körlevelet a zsidó-üldözések ellen. Fialtabb korában irodalmi dolgozatokkal is igyekezett hatni a közéletre s «Kérdések» című munkája, mely a Szt.-István-társulat kiadásában jelent meg 1850-ben, alapos tanulmányain s éles ítélőtehetségén kívül hatá-

rozott liberális érzelmeiről is tanúságot teszen. A művészetek iránt is élenk érdeklődést tanúsított. Így mikor arról volt szó, hogy Munkácsynak «Krisztus Pilátus előtt» című világhírű képe megvásároltassék, ő volt az első, a ki e célra 1000 forintot adott. Szoldatis Ferenccz művész-hazánkfiát is több ízben elhozatta Rómából s számára műtermet rendezett be gyönyörű nyaralójában, melyet még veszprémi kanonok korában építtetett.

Halálával a veszprémi egyházmegye valószí-nüleg ismét hosszabb ideig marad püspök nél-kül. A vallásügyi miniszterium intézkedésére a bíróságok azonnal zár alá vették a püspökség minden vagyonát s a püspöki javak új kormány-zója mindent megtett, hogy a püspökség penz-ügyeit — melyeket az elhunyt kanonok hosszas be-tegsége folytán nagyon összezavarodott állapot-ban levőknek mondanak — rendezze.

MAGYAR CSALÁDELET.

JÓKAI MÓRTÓL.

A családot a magyar nép is az állam alapza-tának tekinti, s annak körében rendet és jó erköl-csöt tart fenn. A fiak, leányok a szülők sohasem tegezik, még ha felnöttek is. Az ifjabb testvér az öregebbet «bátyám»-nak ez pedig őt «öcsém»-nek, a leány-testvéreket pedig «neném» és «hugom» szó-val nevezi, mely megkülönböztes-tés egyedül a magyar nyelvben ta-lálható fel, s ez az elnevezés oly joga-kat hoz közzokásba, miszerint pél-dául még az országgyűlési képviselő is öregebb kollegájakat «majázzák», ez pedig őket tegezi. Fokozása a tisztelgetnek az «uram», «aszszonyom» melléklése a megszólítások: «atyámuram», «bátyámuram» (úri rendnél «urambátyám»), «anyám-asszony», «nenémasszony» (előkelők-nél: «asszonynémem»), s viszonzó-lan «öcsémuram», «hugomasszony» (nő a nőt «öcsém-asszony»-nak ne-vezi). «Fiamuram» csak a vót illeti meg, «leányomasszony» csak jún-yuszó. A házastársak egymást «anyu-kom»-nak, «apjukom»-nak nevezik. Az asszony legtöbbször «megbicsúli a férjét, kit más előtt rendszeren így emlit: «az én uram», s kit többnyire ilyen megszólításokkal illet: «an-gyalom», «galambom», «kincsem», «kedvesem»; fiataloknál: «cizicám», «gyémántom», «rózsám», «szerelem», «lelkem», «szivem», «tubuskám», később aztán «öregem». S igen sokszor hívják egymást köl-csönösen «fiam»-nak, a mi a szokás-sokkal ismeretlen idegent zavarba is ejtheti. Ellenben azt is hallani, hogy a férj zsemblő életpárját «dorombom»-nak szólítja, hanem akkor aztán szabad is. A nő czime: «anyám», «bátyám», «öcsém», «hugom», «szerelem», «lelkem», «szivem», «tubuskám», később aztán «öregem». S igen sokszor hívják egymást köl-csönösen «fiam»-nak, a mi a szokás-sokkal ismeretlen idegent zavarba is ejtheti. Ellenben azt is hallani, hogy a férj zsemblő életpárját «dorombom»-nak szólítja, hanem akkor aztán szabad is. A nő czime: «anyám», «bátyám», «öcsém», «hugom», «szerelem», «lelkem», «szivem», «tubuskám», később aztán «öregem».

A jó erkölcsre különösen ügyel a magyar. Hajdan törvényekkel is ellenőrizték: házasságtör-ökre fejtétel, befalaztatás várt és sok regényes adat bizonyítja, hogy az végre is hajtatótt. Szent Lászlónak egy törvénye épen felszabadítja a meg-yalázott férjet, hogy házasságtörő nejét megöl-heti, helyette más nőt vehet s tetteiről csak Isten-nek számol. A protestáns kanonok szerint föl-bontható a házasság «engesztelhetetlen gyűlö-lés» alapján s a házastársak újra nősilhetnek.

A nőt különben nagyrabecsülik. Feltékenysé-gel nem kinezak; rábizzák a gazdaságot, a ház-tartást, a konyhát, a gyermekek nevelését, a cse-lédek rakonezban tartását; ha valamit szereznek, abban a nő együttműködő társ. A nő ellenben, ha férjhez ment, soha sem viseli több czimében a saját keresztnevét, hanem a férjét: «Kis Pé-

* Mutatvány az «Osztrák-magyar monarchia írás-ban és képmen» most megjelent legújabb (39-ik) füzetéből.

terné» és soha sem «Kiss Mária». A régi rendi alkotmányban még a szavazati jog is ki volt a nőkre terjesztve. A nemes övegyőn a tisztújításokon együtt szavazhatott a férfakkal, s a leányok számára a törvény köteles részt biztosított az apai örökségből: a székeleknél épen fiúvá is lehetett a leányt nyilvánítani, ha a szülőknek fiuk nem volt, s az ilyen hajadont «fuleány»-nak nevezték. A ki egy tisztességes nőnek a lábát megfogta a kezével, nagy büntetés érte, s a ki nőt rabolt, tizenkét tinója bánta.

Ellenben a bukott hajadonnak nehéz penitenciát kellett kiállania, a minek eklézsia-követés volt a neve, tollkoszorúval a fején a templomajtóban; botrányos életű nőnek levágták a haját s kiséprűtök. Ma már szelidebben bíznak velük; de az elnézés annyira még sem megy, hogy ez a fajtája a nőnek saját világát (vagy félvilágát) képezzen; azok a társadalmi életbe bele nem játszanak nyilvánosan, mint némely más országokban. A hajdani harcos világban a nők még a csatákban is részt vettek a férfiak oldalán, mint Eger diadalmas védelme alatt: a honnan «az egri nők» neve ma is megtisztelő címzés. Mai nap a nők nyilvános hatáskörét a jótékonyág irányára határozza meg, összesítve a női buzgalmat hadjáratok idején a *vereskereszt*-egyet magasztos feladataiban.

A gyermekek nevelésére sokat ad a magyar; fiait, leányait iskoláztatja, jól táplálja, tisztessen ruházza; a néptanítókat tiszteli, becsüli. Még a század első harmadában az a szokás állt fenn, hogy a tanítók számára sorban főztek minden háznál és a kész ebédet egy nagy szatyorban vitte lakásukra két mendikás diák villon átvettét rúdon; a szegényebb házakból többen tetek össze: egyik főzte a gombócot, másik a töltött káposztát, harmadik a szilvás derelyét, kizsoltított rendelés szerint. Ma már ezt kész fizetés pótolja.

A családélettel szoros összeköttetésben van a vendégszeretet is, mely a magyar népek kiváló erénye. A magyar gazdának mindig nyitva a kapuja, hogy a vendég bejöhessen, s a kedves vendégnek kiszedik a szekereiből a kereket és eldugják, hogy tovább ott maradjon: sütnék, főznek a számára minden drágát és jót, agyonkínálják, s ha a sok evéstől «magyar betegséget» talált kapni, kikenik a hátából a csomórt, tollas ágyba dugják, s ha tovább megy, tarisznyáját, csutoráját is megtöltik még útravalóval. S nincs rá eset, hogy valaha magyar gazda fizetést fogadott volna el a hozzá beszálló idegentől. «Egyél, ne koplalj, mint otthon!» — «Tessék, egyek, nem lesz egyéb.» — «Hadd legyen neki karácsonya!» népszerű rendes mondások; s a magyar háziasszony, miután agyonkínált, traktált, engedelmet kér a székely ebédért.

A családi otthon képeinek fontos kiegészítő része a konyha.

Nem is olyan kicsinylendő dolog az. A saját asztal egy takarékpénztár a városi emberre nézve is. Minden asszony alchymista: aranyat főzhet a tűzhelyen; a jó gazdasszony kezébe van letéve a ház boldogulása; — az «otthon» és a «haza» egy eszme.

A jól készült izletes étel egyik oka annak, hogy a magyar faj legtöbb hadképességet s legkitartóbb munkaeót fejt ki. Mert legjobb házi orvos a feleség s legjobb gyógyszerár a tűzhely; ezek előlegesen gyógyítják a bajt.

Minden éghajlatnak, minden nemzetnek, sőt minden századnak megvan a maga étkezési szabálya. Így minden nemzetiségnek, sőt felekezetenek is. A kálvinista soha sem böjtöl; a pápista és görög «böjtös»-t válogat ugyan, de abból is eleget juttat; komolyan böjtöl és sokat az orosz; nagyon kevéssel beéri az oláh; koplal a zsidó (közép).

A magyar konyha valóságos művészet s ezt nagy részben a «délmet» szakácskönyv is inartikulálta.

A Hunyadi Mátyás korabeli étkezés szokásainak érdekes leírását találjuk Galeottinál.

«A magyaroknál minden ételt leben adnak fel, husnak, halnak és vadpecsenyének megannyi mártása van, a mi erősen fűszerezve van fahéjjal, gyömbérrel, borssal és safránnyal. Egy közös tálból étkezik mindenki és villát nem használnak, hanem az ujjai hegyével szedi ki a darabokat a tálból, s késével úgy metéli falatokra. Ilyen módon a kezét a safránnyal bemocskolja, s az öltözetét is elcsépegteti. De maga Mátyás király úgy tudott e szokás mellett a tálból enni, hogy

kezét soha be nem piszkolta, ámbár élénk részt vett az asztal feletti társalgásban.»

Egy századdal később már a meghívott vendégek mind magukkal hozták a kését, villát, kanalat a lakomához, a csizmaszár mellé dugva. Az urak ezüst tokban rejtve.

Hogy milyen lehetett kétszáz évvel ezelőtt a magyar konyha, arról egy akkoriban nyomtatott szakácskönyv nyújt izelőt. Az előszava megjegyzi, hogy ez csak a becsületes közrendűeknek szól.

A legtöbb ételnek a nevét sem ismeri mai nap senki. Leves, főzelek hiányzik: kezdődik az ebéd marhahuson, balázslelével, daruzsászával, karbonátával, kukrejtél, polyékával, vendégével, azután jön a berbécsüsb, bosporról (ez az egy ismeretes ma is), kuskusával, mikolével; azután a sállás pecsenyék (szárnyasok), czifra lével, despotlével, hidralével, keresdilével, koldus lével, leánysarjával; majd a sertés húsk botlével, pikádával; azután a halak églével, guttalével, kozáklével, lutherlével, szákvászonnal, czuppanlével; utóbb tésztafélék, a bábafánk, bámos, boros szerdek, borsajt, disilber, domika, édes orda, foktós fánk, junggáta, makaró (nem makaroni), paláta, pila, piroska: a böjti eledlek: a kinzolt kása, lőnye, magyar, miskulanczia saláta; mind olyan szavak, a melyeknek kilencz tizedrészét semmi szótárban fel nem találni többé. Ellenben az elkészítésük módja annál jobban fellázít minden képzeletet és gyomrot.

Bors, kálmus, mák, gyömbér, safrány, szerecsendió, szegfűszeg, mandula, fahéj, torma, zöld fokhagyma és pour la bonne bouche: néhány cepp spiritus vitrioli rózsavizvel elegyítve; só semmi, de nádméz, cukor, annál bővebben. Zsálya, fodormenta, pupponella, borágó, tárkony, turbolya azozfenfél, sőt egy ételnél még mulhatatlan járulék az *indigó* is. Ezzel mai nap csakugyan nem élünk.

A híres marczafánk (a mivel a sirásban telhetetlen gyereket engesztelik) készült megpirított mandulából draganntal keverve, keményítővel behintve, tojással megkeverve, krétába bemártva, skarláttal megfestve s aranyfűttel beragasztva. Ez is «jó annak», a ki szereti.

A későbbi századokban az izlés megváltozott. A mult század végéről egy költeményben így találjuk a leírását egy magyar vendégségnek (Szirmay Antal «Hungaria in parabolis»):

A lakodalmat tartó gazda
Hivat hat falusi gazdasszonyokat,
Sütni főzni kik jól tudnak, olyanokat.
Azoknak ketteje a kalácskészítéshez
Hozzáfogott, négye pedig a főzéshez.
Sütöttek az elsők szép fehér cipókat,
Fonott kalácsokat, lángost, vakarókat.
Számá sem volt a sok káposztás rétesnek.
És káposzta túróval megtöltött bélesnek,
Tekenkő tölték meg mákos kalácsokkal,
Rántott esőroggyékkal és leves fánkokkal.
Tálakra levelen sülték halmozottakat,
Asztalokon renddel mind alkalmaztattak.
Údvar közepére egy nagy szin volt vonva,
A melyet kerített magasan négy ponyva,
Ezen volt főzéshez nagy tűz-páld építve,
A sok felvágott fa rakásra készítve.
A négy szakácsán itt kelt, járt, forgott, sürgött,
A sok vagdáló kés, főzőkanál esőrgött.
Ki ludat, ki pulykát, ki kappant mellesztett,
Ki malacot szúrván, abból vért eresztett.
Két füllü fázékba káposzta rotogott,
Puffogott a kása, fele kipotyogott.
Egyik a kappanhoz metélt tészta laskát,
Más is azt *sikárlott*, hogy majd csinál tászkát.
Harmadik bosporra fokhagymát aprított,
Negyedik espének szalonnát hasfított,
Mert paczalt, báránnyal ezel készítették,
A törött lébe is ugyan etet tették.
Gyenge báránnyakat készítették tárkonynyal,
Borjut urissan, mint szokás, czitronnyal.
A disznólábakból főztek kocsonyákat,
Tálaltak két lapos tálra tarhonyákat.
Egyike egy sódort vagdalo késével
Feldarabolta s főzte aztat kaszás lével.
Borjufej tejes és zsemlekoczkával
Készült s a disznófi cetes tormával.
Ludas kása is volt, csirkék koszmétével.
Egy pár hizalt réce főtt *fekete* lével.
Minden étel vala jól megsáfrányozva,
Némely megsáfrányozva, vagy rozmaringozva.
Hintettek azokba bőven borsot, gyömbért,
Mivel a fűszerszám tisztítja meg a vért.
Az okörnek fejér s vesepecsenyéje,
Nyáron sült és roston annak vetecezeje.
Disznó oldalának a zsirja lecsorgott,
Malaec, melyet nyárra vontak, frissen forgott.
Spékeltetett úr hús fokhagymával,
Ludakat töltöttek mind kormos almával,

Pulyka-kakasoknak lágy kenyér begyekbe Tétetett; *vad nem volt*: azért is helyekbe A többi sült állott borju ezimerekből, Csináltak katonabélest veséjékből.

És így tovább!
A jelen századbeli magyar konyhát így találjuk leírva:

«A konyha a legnagyobb helyiség a házban, nagy nyitott kéményű tűzhelyvel, melyen felül is ég tűz, alul is ég: felül főznek, alul kalácsot sütnék. A pattogó hasábok közül emelkedik ki a sok horgú *vaskutya*, az tartja az egyik végét a nyársnak, a mire felhúzza forog a piruló kánpulyka, keresztül útve a nyílforma *ludlelével*. A forgató gépet egy béres gyerek helyettesíti. A tűz körül rotogó fazekak, félig letakarva mázos cserépfedőkkel.

«A lángtól félrevonva egy vas háromszög, lábakon, azon egy lapos cserépedény, az betakarva pléhfedővel; alatta is, fölötte is parázs. Ebben bizonyosan a társa sül annak a rétesnek, a mit ott a nagy kihúzott asztalon most nyújtanak vékonyra, olyanformán, hogy két leány két felől egy ökölnyi gyúrt tészta addig nyújtogat, míg az alattétt abrosz szelét éri, hogy azt egy régi római Messalina mint tunica vitreá vethetné magára. Azt pedig a magyar gazdasszonyok meghintik tojással, tejfellet, mandulával, mazsolaszőlővel, aztán összehengerítik, kigyó módra tepsibe tekerintik s lassú tűzön pirosra pirítják.

«Más fehérrép e közben a tűzhely alatti kemence agyag tévőjét rakja körül a kihúzott parázsossal, a forró kemencében magára kelt kalácsok sülnek; más leányecseléd kifogatyús felhord-forma bárdal apróz gömbölyű fatalon valami hűsítélle, a mi rizksásával vegyest káposztalevéllé lesz befogtatva. Egy suhanec borsot tör nagy ágyúnyí vasmozsárban, egy fűre szobaleány meg rézsodrony-virgácsal seprűz egy czimmedencében hófehér tojáshabot, a mi a felhűt kásához kell. Maga a főszakácsné pedig mindenütt sürog-forog, vezérli a koncertet: megöntözi szírral a piruló pulykát, mi az alája tett cseréptálba csorog vissza; meghint a rétes tészta elébb a szárazsal, aztán a folyadékkal; belekóstol a forró ételkebe fa-főzőkanállal, s megítéli, mi kell beléjük, s parancsol bors- és sótartóval, paprikás dobózzal, szerecsendióval, meggázitítja a kemencét, megvizsgálja a piruló kalácsokat, hogy oda ne égjen a fenekük: a kugluff fenekét megkopogtatja; ellenőrzi a rétest, belezurkál a lapátvégű villával a sustergő hurkafélébe, válogat a mindenféle czifra rez-, bádog-, fa-műszerek között; fánkmetsző, derelye-sarkantyú, czifra paczalvágó, molnár-ostyasütő, kürtősfánk dorongja mind hivatást talál. De legnagyobb virtusa, s ehhez gyakorlat kell, a levesbe való tészta egy nagy öreg kessel olyan finomra metzeni, mint a czernapászma.» Stb. stb.

Erdélyben ismét más a konyhaművészet, az étkezés módja, a melyet Apor monografiája nyomán Erdély leírásánál fogunk ismertetni, a hol valóságos tudománygyűjtemény a főzés és tállás mestersége s a lakomák berendezése.

Vannak nemzeti ételek és sütemények, melyek az egész országban híresek és keresettek, egyes vidékek készitési módja szerint. Ilyenek a *debreczeni fonatos, debreczeni béles, mézes kalács, a kecskeméti béles, rétes, az erdélyi levelen sült, a kolozsvári czlőkös cipó, a szegedi tarhonya, a szentesi túros lepény, a miskolci, debreczeni, komáromi fehér kenyér, a pozsonyi mákos kalács, a pogácsák és pereczek* vidékenként változó nemei; azután a hűsneműek, kalbászok, szalámik, füstölt húskó titimiségek, melyek után híres *Debreczen, Kolozsvár és Kassa*; s melyek mind a fogyasztó közönség egészséges konstituciójáról tanúskodnak.

A magyar közép általában sok növényi tápszert fogyaszt, s annyi lisztből készült süteménye egy népfajnak sincs, mint a mennyyvel a magyar bővölködik, a *káposztát* pedig egyenesen «Magyarország czimereinek» nevezi a népajk s az róla a hagyomány, hogy annak a magját Káp nevű barát hozta Ázsiából, ezért Káp hozta = káposzta.

Ezt látszik megdicsőíteni a régi eredetű népvérs:

«Óh áldott káposzta!
Paradicsom hozta!
Boldog, a ki kalbászszal földözta.»

Ellenben «a kása nem étel». Noha ennek a híres *hajdukása*, a megénekelt *fordított kása* el-

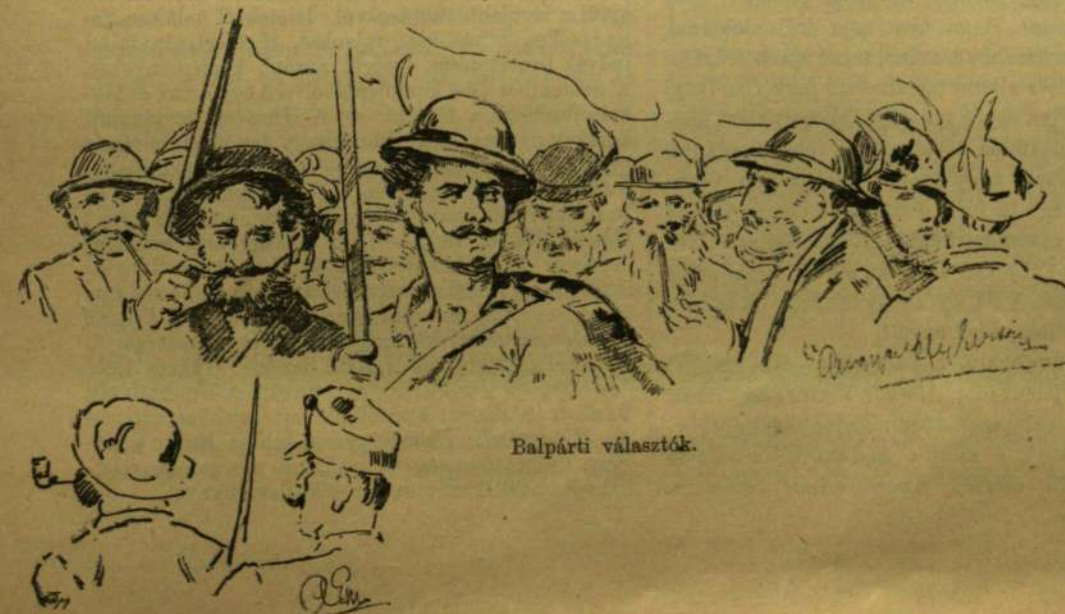
A programbeszéd.

lent mond; a *lakodalmos kása* pedig a menyegzői vendégségnek mulhatatlan kiegészítő része. Viszont a *küto kása* egy jelentőségű a *kosárral*.

KÉPVISELŐVÁLASZTÁS A VIDÉKEN.

Még egy képsorozatot adunk ma a lefolyt választásokról, s ezúttal tisztelt rajzolónk a vidéki kortes-életből vettek tárgyakat, Vas megye felső-öri kerületéből, hol Hege László Károly függetlenségi Szájbély kormánypártival szemben bukkott el. Mert a provinciális választások mégis csak eltérő jellegűek némi részben, többet megőriztek a régi hagyományokból s hamisítatlanabbul jut bennök kifejezésre az «alkotmányos élet.» Természetesen ezt csak a külsőségekre értve. Mert hisz a lényeg ugyanaz, legfeljebb városban szebben beszél a jelölt, faluban egyszerűbben. De e mellett vannak az önkénytelen humornak olyan momentumai, melyeket a városok civilizált kaputos népénél hiában keresnénk. A jó magyar nép alkotmányos terminológiáját még nem döntötte halomra a fuzió, előtte még ma is csak jobb- és balpárt létezik, s talán ebben is van bizonyos igazsága, mert csak ez a két országos párt az, a melynek történelmi fonala a nemzet életében egész János Zsigmond és Ferdinánd pártarczaig, sőt tán még azon túl is vissza megy.

Szépen tisztára van seperve a falu háza előtti tér a szeméttől, ott ácsorog izzadva a kíváncsi lakosság, várva jelöltje programbeszédét. Mindenkin van valami kis remélni valója, melyet az új jelölthöz köt, egyiknek valami póre van elintézetlen, a másiknak tán egy kis kölcsön fogna jól, kamat és betáblázás nélkül, stb. stb. És mindez apró vágyak teljesülése a jelölt személyétől tétetik függővé. Inganak ugyan a kormány oszlopai — már tudniillik a kétlábú oszlopok, vulgó: kortesek, ingadoznak lábalkon a sok bekapott jótól, — de hát itt már az a paradoxon áll, hogy minél nehezebben tartják őket lábaik, annál erősebb lábón áll az ügy. Lám a követjelölt ur neve is gyöngécske orthografiával van az egyik zászlóra kipingálva *Seibély-nek*, de seba, csak a zászlót tartó marok legyen elég erős. Be is kószálják a vidéket, a községeket sorba a buzgóbb kortesek, néha még annyi idejük sincs, hogy éjsza-

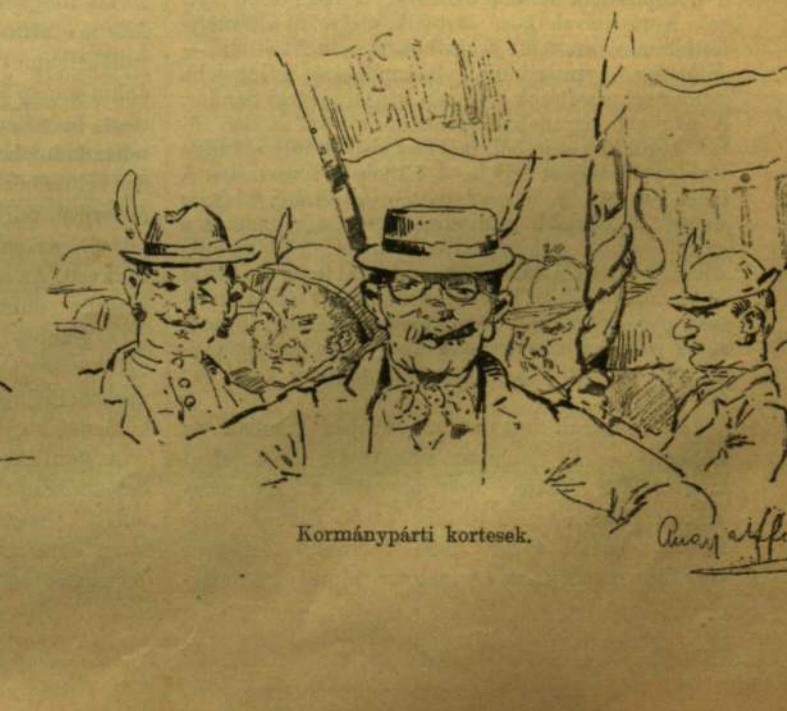
Balpárti választók.

Szavazó-szállítás.

Jelöltre várók.

Kormánypárti kortesek.

Tisztelt Reakció és Közvélemény!

Zavarodik a Tisza,
Csúful ki is áradt,
Nem csoda, mert bele sok
Könyvek csordulának.
Szabályozók, nem szárad ki még se, —
Oda lett az emberek vetése!

Viz alatt van az Alföld,
Mező, falu, város,
Temető a buzaföld,
Remény zöldje sáros.
Csak végrehajtnak lesz termése, —
Oda lett az emberek vetése!

Jertek! az árvíz felett
Itt egy biztos csónak,
Rajta vitorlája leng
A Bolond Istóknak.
Ezt a Tiszát megnyergeljük végre,
S kizöldül az emberek vetése!

Bolond Istók.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A „BOLOND ISTÓK“-ra.

A Bolond Istók, a legdíszesebb kiállítású és legnagyobb élel-
lapunkra, ez évnyeggel új előfizetést nyitunk.

Előfizetési feltételek:

julius—szeptember évnegyedre ..... 2 frt
julius—december félfévre ..... 4 frt

Előfizetések, legzélszerűbben posta-utalvánnyal, a kiadó-
hivatalnak küldendők. Budapest, egyetem-utca 4. szám.

A Bolond Istók kiadóhivatala.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent minden könyvtárasnál kapható — az osztr.
kormányok számára Székesi György cs. kir. egyetemi könyvtárasnál, Bécsben, I., Stephansplatz 6.

Degré Alajos.

Igy van jól!

Vig regény. Ára füzve 1 frt. Ára füzve 1 frt.

Ó os. és királyi felsége hadihajóin általános használatban lévő és évek
hosszu sora óta a legelső díjakkal kitüntetett gleichenbergi

JÁNOS-FORRÁS

a legjobb, legtisztább és legolcsóbb szénsavdus savanyúvíz,
mely gyümölcszörpvel **kitünő üdítő italt nyújt.** A légzési és emésztési
vagy borral vegyítve **szervek hurutainál, ha**
egy szerszám a vas vértképző hatása igényeltek, különösen ajánlíható.

Mindig friss töltésben kapható a magyarországi főraktárban:

SCHLEINZ KÁROLY és Társainál

VIII., stáció-utca 47, BUDAPESTEN, V., harminczad-utca 4.

továbbá: Édeskuty L. kir. udvari szállítónál Erzsébet-tér, Takáts Lajos-
nál, hatvani utca, ugyint minden fűszerkereskedésben és vendéglőben.

ÉN, CSILLAG ANNA

180 cm. hosszú óriási Loreley
hajammal, melyet az általam
feltalált kenés 14 havi haszná-
lata után nyertem, egyetlen szer,
mely megakadályozza a hajle-
hullást, elősegíti a hajnövekedést
és erősíti a hajbőrt, uraknál
elősegít egy teljes, erős szakál
növekedését, rövid ideig való haszná-
lat után a hajnak, valamint a
szakálnak természetes színt és
sűrűséget kölcsönöz és megőrzi
a korai őszüléstől a legmagasabb
korig. — Egy kőszög ára 10 kr.,
1 frt és 2 frt. Széküldés napon-
ként, a pénz előleges beklődése,
v. utóvét mellett az egész világba.
Csillag és társa
Budapest, király-utca 26. sz.

Kincsem
Sorsjegy a 1 frt
11 sorsjegy 10 frt | 6 sorsjegy 5 frt 50 kr.
Főnyeremény
50.000 ft
A magyar lovaregylet sorsjegyi irodája
BUDAPEST,
Váci utca 6.

Hatóságilag engedélyezett teljes

végeladás,

az üzlet felosztása miatt.

SZÓKE EDE UTÓDA

Budapest, IV., váci utca 2.

férdívat, női pipere, szalag, szövött és rövidáru raktára
melyben a beszerzési áron át adtnak el.

A ki jó árut olcsón akar vásárolni e ritka
alkalmat felfogja használni.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárasnál kapható —
az osztr. tart. számára Székesi György cs. kir. egyetemi könyvtárasnál Bécsben I., Stephansplatz 6.

**A MAGYAR
PÉNZÜGYI TÖRVÉNYISME
KÉZIKÖNYVE.**

FOLYTONOS VONATKOZÁSSAL A MAGYAR ÁLLAMHÁZTARTÁS-
NAK A LEGUJABB IDŐIG TERJEDŐ TÉNYLEGES EREDMÉNYEIRE

IRTA

Dr. MARISKA VILMOS,

kir. jogakad. ny. r. tanár.

NEGYEDIK TELJESEN ÁTDOLGOZOTT KIADÁS.

Ára füzve 4 frt.

VASÁRNAPI UJSÁG

28-DIK SZÁM. 1887.

BUDAPEST, JULIUS 10.

XXXIV. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félfévre 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt
félfévre 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt
félfévre 3 * Kétfoldi előfizetésekre a postallag
meghatározott viteldij is eszolandó

GRÓF DESSEWFFY MARCZEL.

(1810—1886.)

A REGÉNYES fekvésű Szent-Mihály és főúri háza
a legrokonszenvebb képben örökölték meg
Kazinczy Ferencz műveiben. Gyengéd, ba-
ráti kezeinek művészi rajzát a szeretet színezi ki és
a legbensőbb kegyelet zománcozza meg eszményi
glóriával. Leveleiben és költeményeiben magasz-
talásra magasztalást halmoz, midőn főúri barát-
járól, Dessewffy József grófról és ennek család-
járól emlékezik. A szentmihályi kastélynál és
lakóinál „nem ismert ő szebb házat”. Tulajdo-
nosánál és családjánál az ő eszményének meg-
felelőbb háznépet. Ékesebben fog tolla, a dithi-
ramb hangjába csap át lantja, midőn forrón
magasztalt Szent-Mihályára tér.

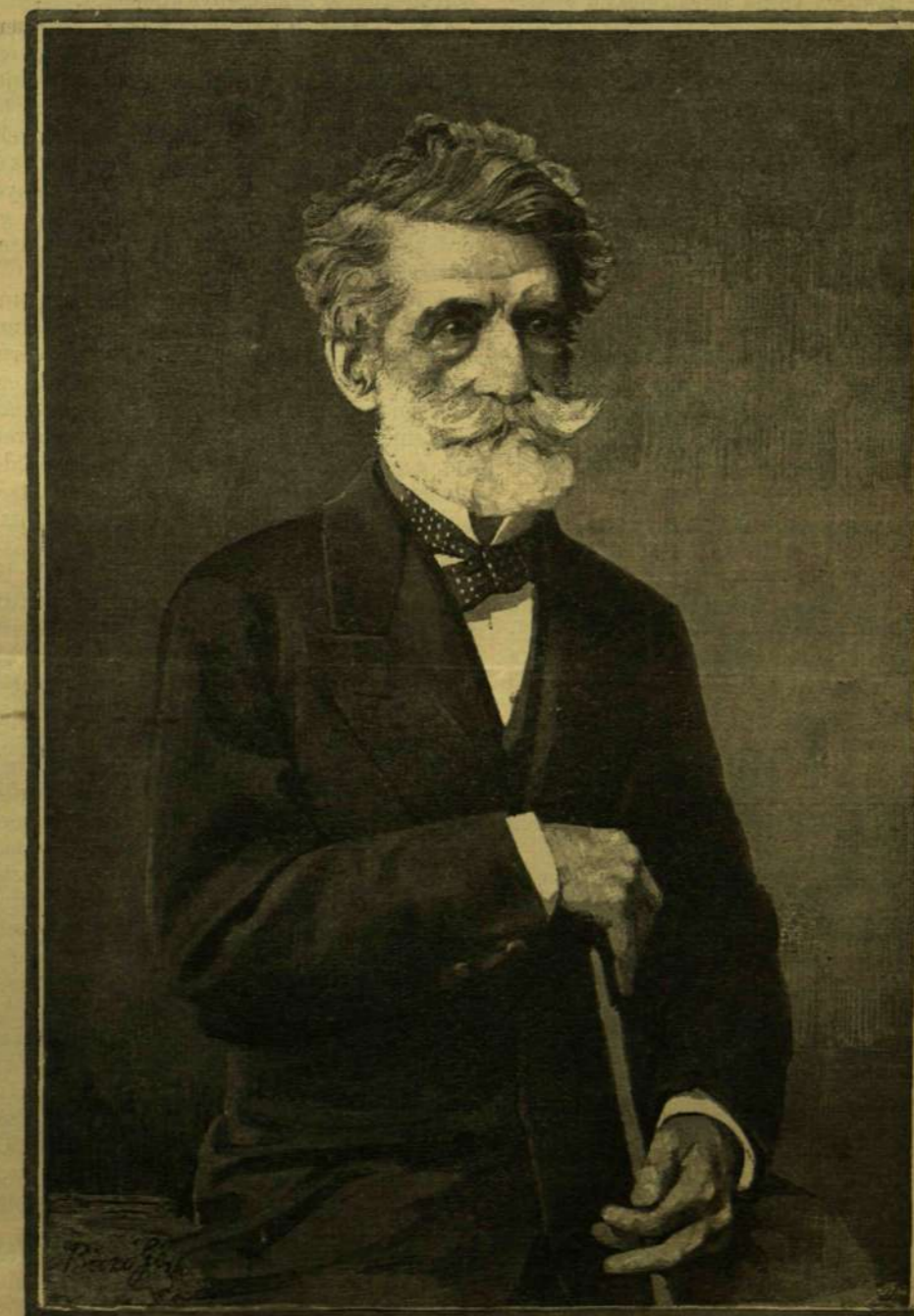
Szent-Mihály széles tudományú, európai mű-
veltségű ura, Szabolcsnak öt országgyűlésen
ekesszólása által kitünő követe, a nemzeti mű-
velődés és irodalom fejlődésén élénk érdeklődés-
sel csügög és szorgalmasan munkáló Dessewffy
gróf Kazinczy szemében mintaképe volt egy
valódi magyar arisztokratának.

Korán fejlődő írói tehetsége és az új életre
kelő magyar litteratúra szeretete által ösztönözve,
még ifjú korában fölkereste levelével a nálánál
tiz évvel idősebb széphalmi mestert. Kazinczy
örömmel fogadta az alapos készütségű, komoly
törekvésű főrangú ifjút a magyar irodalom gyér
munkásai közé, sűrű levelezésbe bocsájtkozott
vele, melyet egyidőre kufsteini fogsága és végle-
gesen három évtized után bekövetkezett halála
szakított félbe.

Levelezésük, e kortörténelmi adatokban gaz-
dag irodalmi hagyomány nyomról nyomra mu-
tatja föl, mint fejlett e két nemes szellem irodalmi
viszonya a legbensőbb barátsággá, mint szövö-
dött be lassanként a nyelv-reform, irodalomtör-
ténét, aethetika és a politikai közélet felmerülő
kérdései körül váltott nagybecsű eszmecsereik
közé családi életök apró örömeinek és gondjainak
bizalomteljes tárgyalása.

Kazinczy irodalmi útbaigazításait és szolgál-
tát Dessewffy gróf busásan megszolgáltá mesteré-
nek gazdasági tanácsaival, gyengéden nyújtott
anyagi segélyvel és a magánélet számos apró
szolgálatával. Kazinczy ünnepnek tartotta min-
dig, ha a szomszéd megyében lakó barátját bá-
nyátskai Tuszkulánumban üdvözölheté, vagy
ezer gonljai között maga elszabadulhatott né-
hány napra Szent-Mihály derült családi körébe.

E család, mint Kazinczy leírja, valóban méltó

GRÓF DESSEWFFY MARCZEL.

Bicsó Géza rajza.